

CAN'CA Havacılık Söyleşisi: İbrahim KARAMEMET ile...

Ağazade Alâeddin (BERGMAN) Mühendis

Genel Makine Mühendisi
Otomotiv Mühendisi
Metalurji Mühendisi
Tayyare Mühendisi

**"İlk Tayyare Mühendisliği Öğrencileri ve Makinist Stajyerler" Grubundan
Almanya'daki İlk Tayyare Mühendisliği Öğrencisi**

Can EREL

Uçak Mühendisi

can.erel@canerel.com.tr

T.C.'nin ilk Tayyare Mühendisi Mehmet Selâhattin Reşit Efendi'nin Paris'e gönderildiği 1926 yılı grubunda Almanya'daki tek öğrenci olarak tespit ettiğim, Ingenieurschule Altenburg/Thüringen öğrencisi Ağazade Alâeddin Efendi yine onunla aynı yıl, 1931 yılında Türkiye'ye dönerek Kayseri Tayyare Fabrikası'nda Mecburi Hizmeti'ne başlamıştı... Kendisi ile ilgili araştırmalarımda, "Bergman" soyadı ile anıldığı, Erciyes Dağına tırmanan (1936) ilk kadın İlmîye hanımın eşi olduğunu ve tek oğullarına da babasının adı verildiği bilgisine eriştim; araştırmaları derinleştiren oğul İbrahim beye de ulaştım.

Yazışmalarımızda, en kısa zamanda kendisi ile telefon ile bir ayrıntılı bir görüşme planlamıştık; kayda aldığım bu ilk görüşmeyi takip eden araştırmalarımın bir başlangıcı olarak planlamış olsam da görüşme bittiğinde okuduğum içerik bir "CAN'CA Havacılık Söyleşisi" ayrıntısına sahipti...

Samimi desteğini esirgemeyen değerli iletişimci sevgili Özgür Deniz KAYA'nın ses çözümleri katkıları ile bu söyleşinin ilk taslak makalesi hazırladım...

İbrahim KARAMEMET beyin, babasının isim ve soyadından başlayan düzeltme ve katkıları ile son şeklini verdiğim bu değerli söyleşiyi, içeriğin ve ayrıntılarının zamanla gelişeceği umudu ile, daha fazla geç kalmadan havacılık ilgililerinin bilgisine bir makale olarak sunuyorum; keyifle okunmasını dileyerek.

Can EREL (CE): Büyük bir şans eseri ulaştım size; kırmadınız ve hemen görüşme istediniz, teşekkürümü en başta sunayım; istediğiniz akışta paylaşımlarınızı büyük bir heyecan ile dinliyorum...

İbrahim Karamemet (İK): Bu söyleşiyi, babam Alâeddin BERGMAN ile ilgili genelde yanlış olarak bilinen üç konuya açıklık getirmeye ayırmak isterim.

Bir yanlış, babamın soyadı¹...

Diplomalarında "Ağazade" olarak geçer. Karamemet Ağazadelerden olduğu ve daha soyadı kanunu da çıkmadığı için Almanya'da "Ağaoğlu" ve "Ağazade" soyadlarını kullanmış. Kayseri Tayyare Fabrikası'nın ilk girişinde de öyle.

Sonra soyadı kanunu çıkınca, Bergman, "g" harfi ile, soyadını almış. O da bir yanlış yazılış... Bergman olarak yazmış nüfus memuru.

Karamemet soyadını ben çok sonra babam vefat ettikten sonra aldım. Yani soyumuza uygun diye; yani Ağazade, Ağa ve Karamemet.

Karamemet yok babamda; ama babam Karamemet Ağazadelerinden; ama Soyadı olarak yok. Karamemet benim soyadım.

CE: Mehmet'in içinde "h" var mı; "Mehmet" mi "Memet" mi?

İK: Karamemet

Düzeltilmesi gereken ikinci konu da babamın dört mühendisliği olduğu. Bu ne demek?

Dört tane lisansı var: "Genel Makine", "Tayyare", "Otomotiv" ve "Metalurji"...

Otomotiv ve Metalurji mühendisi olarak Türkiye'nin ilki.

Bunların hepsini Almanya'dan alıyor.

Ayrıca, babam Almanya'ya gönderilmiş değil, kendi gitmiş... Daha doğrusu aile göndermiş. Osmanlı'nın son zamanında Almanya'ya gönderilen, mühendislik tahsili için falan gönderilen kişiler var; devlet - saray tarafından. Ama, babam özel olarak gidiyor; yani ailesinin imkanlarıyla gidiyor...

Adı : Alâeddin BERGMAN
Ağazade Alâeddin
Alâeddin İbrahim

Doğum Yeri & Tarihi : Kayseri, 24.01.1904
Ölüm Tarihi : 27.08.1968

Baba Adı : İbrahim
Anne Adı : Servet Elmas

Ağabeyi : Sadrettin (ARİPEK)
(Rasit & Diş Tabibi Subay)

Amcası : Tabip M. Zeki Paşa
(Tabip Besim Paşa ile çalışmış)

Babamın babası büyük aile zaten. Tımarlı Sipahi Karamemetağazadeler... (Tımarlı Sipahiler, Osmanlı ordusunun en çok kullanılan ve en sağlam askerleridir; Osmanlı Şövalyeleri olarak da adlandırılıyordu. Tımar, toprak sahibi olan kimselere söylenen bir isimdir)

¹Almanya'da kullanılan soyadı "Ağaoğlu"; bir de "Ağazade". Her ikisini de kullandığını zannediyorum. On altı yaşındaki çocuk ilk defa "Soyadı" diye bir kavramla karşılaşır. Soyadı kanunu çıktığında aile acele herkesden soyadı istiyor. Babam önce soyunun adına "Karamemetağazade" diyor. Eee, dönem Cumhuriyet Devrimleri dönemi ağalık kaldırılmış, "ağa" olmaz diyorlar. Peki "Karamemetağazade" olsun diyor. Ona da "Mehmet" genel anlamı, köylü popülisti olur diye olmaz diyorlar. Türkçeyi ve de Osmanlıca'yı iyi bilen biriydi babam. E peki hadi Türkçe olsun diyor. "Berkman" soyadını almak istiyor. Berk, Sağlam, kavii demek ve birçok kişide var. Ve fakat o yıllarda okuma yazma ve latin harfleri tam yerleşmiş değil. Nüfus memuru "Bergman" yazıyor.

Hatta, dahası defter gibi o eski ilk gri nüfus hüviyeti cüzdanlarında annem, babam, ablamda "g" harfi de yumuşak g, "ğ" olarak yazılı idi. Yani Berğman. Gel de oku 😊

Bölge, Derebeyleri tarafından teşkil ediliyor. Fakat bu derebeylik sürekli değil. Padişah istediği zaman veriyor, istediği zaman alıyor.

Bizim Karamemetağazadeler Selçuklu'dan beri Kayseri'nin zehametini² ellerinde tutmuşlar; ta ki, II. Mahmut Sipahilik ve Yeni Çeri Ocağı uygulamasını kaldırıncaya kadar. Babamın babası bundan sonrasına da bir asker olarak devam ediyor. Babamın babası da asker yani; alaylı bir subay. Babamın abisi de Harbiye'den yetişme subay.

Babam, ailedeki ilk sivildir. Babası Osmanlı'nın sonu, dünya savaşının son yılları ve Kurtuluş Savaşı'nın ilk yılları nedeniyle devamlı orada burada kıtada cephede olduğu için, çocuklar annenin başına kalıyor.

Babam çok yaramaz; ele avuca sığmayan bir çocuk. Anne baş edemeyince, Babası onu İstanbul'daki kardeşine - amcaya gönderiyor.

Amcası bir tabip; ama sıradan bir tabip değil, tabip paşa. Tabip Besim Paşa ile beraber Cerrahpaşa'da "Nisaiye / Ebelik" konusunda çalışıyor...

CE: Biliyorum "Ebelerin Ebesi" Besim Paşa.

İK: Babam İstanbul'a geldiğinde, Zeki Paşa onu önce Saint Josef Mektebi'ne gönderiyor; ama Saint Josefte rahat edemiyor kaçıyor; evden de kaçıyor

CE: Saint Josef Mektebi'ne gönderildiği tarihi biliyor musunuz?

İK: 1915-1916...

Ee, siz de yaşını başını almış bir kişisiniz; bilirsiniz... O zamanlar; yani zamanımızda ailelerin övünmesi ayıp kabul edilirdi de hiçbir şey anlatılmazdı. Oysa çok şey varmış anlatılacak...

Babam, aynı çocuk; yaramazlığa İstanbul'da da devam ediyor, evden kaçıyor babasını buluyor. Babası o sırada, Kandıra'daki birliğinde...

Sonra babası onu tekrar geri getiriyor, bu sefer ağabeyi Sadrettin'e...

O zaman İstanbul'un işgal zamanı, Ağabey de Yeşilköy (Ayestafanos) Hava Meydanı'nda komutanı. Havacı ağabey ama Pilot değil, Rasit...

Yani, amca da baş edemiyor; sonra ağabeye gönderiliyor babam...

Yeşilköy'e orada uçaklara merak salıyor bu çocuk... Orası Fransız askerlerinin kontrolünde... Senegalli askerle kavgaya tutuşuyor babam; olay büyüyor çatışmaya dönüşüyor. Subaylar gelip de ne oluyor diyene kadar ağabeyinin evi taranıyor, Afrikalı askerler...

²"Tımar" ve "Zeamet" Selçuklu ve Osmanlı döneminin toprak, dolayısı ile ekonomi yönetiminin temeli. Ekonomistlerin ve felsefecilerin, başta Karl Marks'ın Asya Tipi Üretim Tarzı dedikleri şeyin temeli.

Bu sistemin ne olduğuna gelince, kısaca ve bildiğim kadarıyla sitemin ana hatları şöyle: Müslümanlıkta kulun mülk edinme hakkı yok. Mülk Allah'ındır. Peki onca toprak ne olacak?.. Vekil olarak, hele hilafetten sonra doğrudan yetkili olarak mülkü, (aynı zamanda devlet anlamına da gelir) vekil olarak Sultan idare edecek. Her yere yetişmeyeceği için de o da vekil tayin edecek. Böylece belli toprakları yararlılık gösteren kişilere tahsis eder Sultan. Beğenmezse sonra geri alır, başka güvendiği kişiye verir. Yani bir çeşit işletme tahsisi ama, aslında geçici derebeyliği. Çünkü bu TAHSİSİ ÖYLE BEDAVADAN DEĞİL. O toprağın içindeki köylülerin yaşamından sorumlu, güvenliğinden sorumlu, üretimden sorumlu. Belli oranda vergi toplayacak ve erzak tedarik edecek. En önemlisi de o tebaadan asker yetiştirecek, genellikle de sipahi. Onların taliminden, silahından, atından, harasından sorumlu. Kayseri güzel atlar ülkesi Kapadokya'da ya, her sene padişaha hediye olarak bir has at gönderilirmiş. Hazarda asayişten sorumlu, savaşta sefere katılacak ve birliğiyle başarılı olacak. Yoksa azledilir. Yeniçerinin toplam sayısı on bin ile yirmi bin. Öyle elli altmış seksen bin kişilik seferlerin ana unsuru bu sipahiler. Yeniçeri Sultanın hassa ordusu. Karamemetağazade'lerin bir özelliği de Selçukludan beri Kayseri'de etkin olmaları ve Osmanlı döneminde de tescilli ve kayıtlı kesintisiz zeamet sahibi olmaları. İçlerinden Belgrad fatihi olarak anılan beylerbeyi, Viyana elçilik heyetine eşlik eden birliğin komutanı, Rumeli akıncıları falan olan bir sülale.

İkinci Mahmut'un Yeniçeriliği ve Sipahiliği kaldırmasıyla ailenin şaşalı dönemi bitiyor ve kısmen toprağa bağlı ve çoğunlukla gene asker olarak süregeliyor. Babam ailenin ilk sivil üyesidir. Hatta o bile Milli Müdafaa Vekaletine çalışmış olmakla ve ikinci tayyare fabrikası dönemini ihtiyat subayı olarak seferberlik nedeniyle üniforma altında yapmış olmakla yarım asker sayılabilir. Yakın tarihteki üyelerden amca tabip ama, o dönemdeki her tabip gibi askeri tabip. Ağabey belki de ilk Harbiyeli subay. Bir de Kayserili Ahmet Paşa var, Kaptan-ı Derya, onun da Karamemmetlerden olduğu dillendirilir ama, kesin değil.

Araya giren komutanlar, büyük bir skandal olmasın diye işi durduruyorlar; ama aile karar alıyor artık: "Bu çocuk adam olmayacak, Almanya'ya postalayalım!"

Resmen postalanıyor, babam!

Almanya'da önce Teknik Okulu okuyor. Ondan sonra abinin yanındayken merak saldı 2-3 tane de olsa pırpır uçak var orada; Yeşilköy'de gördüğü uçaklara merakı var... Meraklı biri; okuyor!

Babam, önce teknik okulu bitiriyor, sonra üniversiteye başlıyor.

Bu sırada, Babası ölüyor, amcası da ölüyor. Asıl para kaynağı amcaydı; o da beş parasız kalıyor Almanya'da.

Ne yapsın? Kaza yapmış arabaları tamir edip satarak kazancı ile okumaya devam etmeye çalışıyor; ta ki okulun son senelerine kadar. Resmen tükeniyor.

Bu arada motosiklete merakı da önemli! Bu nedenle zatürre oluyor!

Ağabeyinin müracaatıyla Milli Müdafaa Vekaleti üzerinden burs alıyor, son senelerde... Ancak, bu bursun şartları çok ağır; çok!

Babam anlatırdı; 1926-1927 civarı sanırım, ağabeyi 30 bin liralık kefalet senedi imzalamış.

CE: Nedir bu, neden 30 bin liralık kefalet senedi imzalamış?

İK: O 30 bin lira, bu çocuk dönmezse diye, yapılan yatırımı garanti altına alınıyor. Devlet bursuna karşı bir garanti veriyorsunuz.

Ağabeyin uykuları kaçmış bu haşarı çocuk dönmezse diye.

Haksız da değilmiş; öğrenimi bitince neredeyse dönmüyormuş. Oradaki bir profesör bırakmak istememiş.

Arada birini bırakmak istememiş ama zaten vatan hasreti var; onu vatanına çekiyor. Türk mühendis olarak dört lisanslı olarak dönüyor. Şimdi eski evrakları köşe-bucak araştıracağım.

CE: Babanız hangi tarihte Almanya'ya sepetlenmiş, ülkesine ne zaman geri dönmüştü_

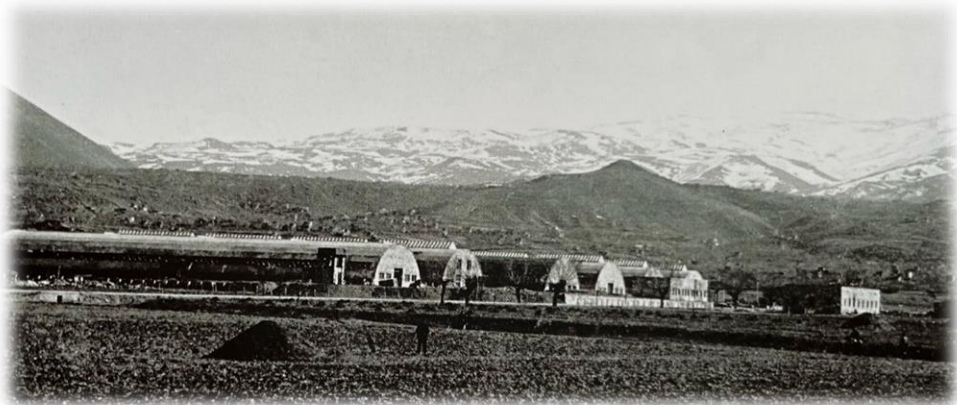
İK: Gidişi 1919, dönüşü de 24 Eylül 1930 günü mezuniyeti sonrası... Neredeyse 11 sene.

CE: Babanız, yurtdışına öğrenime gönderilen Türk Tayyare Cemiyeti öğrencileri arasında en sarışını; fotoğrafını paylaşmıştım sizinle...

İK: Evet; Alman zannedirdim onu, bunu bir kere söylediğimde dayak yedim.

Sonunda yurduna dönüyor babam; hatta çok şanslı dönüyor... Hâlbuki hayatı çok zor geçmişti.

Kayseri'de evine 2 km uzaklıkta Kayseri Tayyare Fabrikası'na müdür oluyor, mecburi hizmetini yaparken...

Curtiss-Wright Curtiss Hawk II Av Tayyarelerinin Montajına Hazırlık Dönemi, Kayseri Tayyare Fabrikası (1932)

İK: Ee işte o da bu şeyleri, çoklu mühendisliği, lisansları. Yani, babam sadece Tayyare Mühendisi değildi...

Kayseri Tayyare Fabrikası'na müdür olarak gitmesinin nedeni de bu çoklu mühendislik lisansları... Bu fabrika başta Alman Junkers ile kurulan bir iş ortaklığı ama sadece uçak değil kamyon da üretebilecek bir fabrika olarak düşünülüyordu...

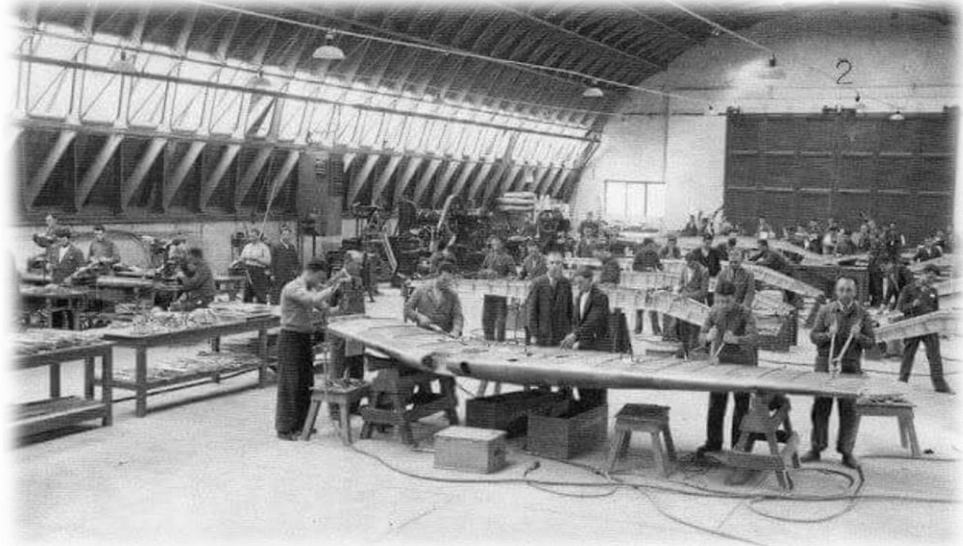
Versailles Antlaşması (1919) nedeniyle Almanlar silah işi ile uğraşamıyor; yapamıyor. Bu girişimle onu sürdürecekler, yani bu fabrika bir savunma araçları fabrikası olacak; ancak Türk hükümeti istemiyor...

Amerika da silah satışı yapıyor, el altından bu silah işini kurcalıyor ve gelişme durduruluyor; işin aslı o...

Babamın hem otomotiv ve hem de tayyare mühendisi olması onu Kayseri Tayyare fabrikası müdürlüğüne getirilmesi nedenlerinden biri kanımca.

Yani, Almanların asıl derdi ülkelerinde yapamadıkları askeri araç, kariyer falan geliştirmeyi burada yapabilmektir...

Babam bulunmaz bir adam o açıdan: hem otomotiv, metalürji ve hem de tayyare mühendisi...

Panstwowe Zakłady Lotnicze PZL-24A-24 Tayyaresi Kanat Montajı, Kayseri Tayyare Fabrikası (1937)

Yıllar geçiyor ve babam Kayseri Tayyare Fabrikası'ndan istifa ediyor; neden?

Babama lojman vermiyorlar. Ağazade ailesi çocuğu olduğu için "...zenginsin; senin lojmana ihtiyacın yok!" dedikleri için ayrılıyor...

CE: Hangi yıl istifa etmiş; ispatlıyor biliyor musunuz?

İK: Bulurum, bulurum.

İkinci Dünya Savaşı sırasında tekrar Kayseri Tayyare Fabrikası'na çağrılıyor. Bu ikinci askerlik, seferberlik.

Babam ava çok meraklıydı; ördek avında iyice ıslanınca ikinci kez zatürre ve verem...

İhtiyat olarak Kayseri Tayyare Fabrikası'nda önceki gibi çok aktif olamıyor, sağlığı zorluyor...

Milli Şef İsmet İNÖNÜ Kayseri'ye geldiğinde fabrikaya da uğruyor; babam kendisine hasta olduğunu, çalışamayacağını arz ediyor; ama "Mecburum, çok da Türk mühendisim yok; çalışmak zorundasın!" diye cevap alıyor.

İyi kötü götürüyor işi ama çok faal de değil; eskisi gibi değil, hasta çünkü...

Sonra, kendini emekliye ayırıyor, İstanbul'a göçüp bir Teneke Fabrikası kuruyor, sonra fabrikayı satıp tedavi için İsviçre'ye gidip veremini hallediyor...

İyileştikten sonra da emekli hayatı yaşıyor.

CE: Küçük bir ilavem var Şimdi bu İsviçre'ye tedaviye gitmek meselesi var ya.

İK: Çok sonraları o, bir dakika söyleyeyim... 1947'de, yani Kayseri Tayyare Fabrikası ile ilişkisi kalmadığında.

CE: Onu kastetmemiştim; 1926 – 1929 arası, babanızın da içinde olduğu 20 kişilik bir tayyare öğrenci listesi var.

Babanızın Türk Tayyare Cemiyeti tarafından yurtdışında gönderilen öğrencilerin listesinde adı var; ilk grupta Almanya'ya gönderilmiş gibi... Ancak, şimdi hata var bunda diyorsunuz.

İK: Hayır, gönderilmiş değil; orada iken bu burs programına dahil edilmiş babam...

CE: Babanız Türk Tayyare Cemiyeti kayıtlarında adı geçiyor.

İK: O yanlış.

CE: Sizinle paylaştığım babanızın o fotoğrafı da Türk Hava Kurumu arşivinden, o arşivden çıkardığım belgelerle söylüyorum. Babanız sizin babanız 1926 yılında Türk Tayyare Cemiyeti tarafından gönderilmiş veya desteklenmiş...

Hatta ben size çok samimi olarak söyleyeyim. Nasıl algıladığımı, bunu ilk okuduğum zaman... Yani bundan 15 sene öncesinden bahsediyorum.

O ilk grupta gönderilenlerin tamamı, yani 6 kişi Paris'e gönderiliyor. Sonra sırada babanız var ama Almanya'da... Yani, "...acaba Ağazade falan dendiğine göre bir torpil / kayırma ile bir şekilde müdahale edildi de mi bu öğrenci Almanya'ya gönderirdi????" demiştim...

Anlattıklarınızla şimdi durumu tam olarak oturdu kafamda; bu yanlış ilan edecek ben de kayıtlarımı düzeltereğim.

Zaten, bir süre sonra da Türk Tayyare Cemiyeti, Milli Müdafaa Vekaletine bağlanıyor, yolsuzluk iddiaları var...

İK: Bakın size babamın önemini belirteceğim, zaten sizin kitabınızın da teması.... Şimdi size iki tane anekdot anlatacağım, babamla değil, benimle ilgili...

Ben fotoğrafa falan meraklıyım; zaten sinema hocasıyım... Babam 1968 yılında öldükten sonra, benim enayi bir fotoğraf makinam vardı ve bozuldu...

Sirkeci'de bir tamirciye götürdüm, çocuklar aldılar, tamam yaparız deyip kayıt yaptılar...

Bir hafta sonra gittim; o genç çocuklar yoktu, yaşını başını almış bir adam vardı... O zamanlar benim soyadım Bergman idi, çok sonraları Karamemet soyadını aldım.

Adam şöyle bir fişe baktı, "Bergman" soyadına takılmış, suratıma baktı, pek benzemedi sanırım, çünkü ben esmerim... Sordu: "Bir Alâeddin Bergman vardı, tanır mısınız?"

Şimdi bu fotoğraf makinası tamircisi, İstanbul'da...

"Babamdır!" dedim.

"Ya öyle mi, sağ mı, görmek isterim.." dedi..

Kayseri Tayyare Fabrikası'ndan çırağı! Onu optikçi olarak yetiştirmiş, bu Topografya Tayyaresinin optikçisi olarak yetiştirmiş, adam İstanbul'un en iyi fotoğraf makinası tamircisi olmuş sonra...

Oradan buraya...

Birgün de, rot-balans ayarı yaptıracağım, Kayseri'de sanayiye girdim. O adam da, babamın çıraklarından biri imiş...

Şimdi, bir gün, çok eski, belki 20 sene evel...

Çıkması imkânsız bir veraset yüzünden, Karamemet Ağazade sülalesinden kim varsa toplandık, sürü gibiyiz... Elli kişi belki...

Osmanlı'dan kalan bir tapu! Yani çıkması imkânsız ama toplandık!

Meğer nasıl kalabalık bir aileymiş.

Poturlu, şöyle gerçekten poturlu şalvarlı bir adam geldi, ters ters "Sen Alâeddin'in oğlu musun?" diye bir sorguladı...

"Evet" deyince, "Baban beni işe almadı!" dedi...

"Nasıl yani?" dedim; "Fabrikaya işçi alınıyordu, beni beğenmedi, işe almadı. Bana rençber olmamı öğütledi" dedi.

E, fenamı; ne güzel rençber olmuşsun" dedim...

Şimdi olay şu, babam müdür iken, fabrikaya işçi alınacak, adam işçi bulamıyor...çekiç tutmayı bilen yok, tornavida çevirmeyi bilen yok.

Yok, yok, yok, yok!

Ve kendi akrabasını bile, sen yaramazsın diye geri göndermiş, "...git sen rençber ol!" diye...

Bu yokluklar nedeni ile, bakın, illegal olarak orada "Çıraklık Okulu" kuruyor, babam. Öğrenci yetiştiriyor, yani teknik adam yetiştiriyor, yani teknik okul müfredatıyla.

Çırak Okulu, Kayseri Tayyare Fabrikası (1930'lar)

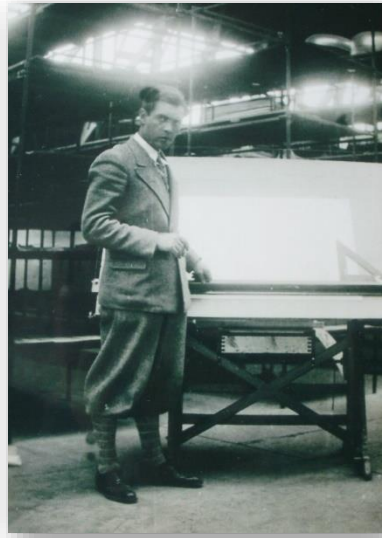
Kayseri Sanayi Bölgesi'nde istisnasız her işletmenin ilk kurucusu babamın çırağıdır!

Bunu araştırın!

Şimdiki tabi çocuklar, torunlar hatta... Ama, kim olursa olsun, ilk oraya tezgâh kuran, ufak bir fabrika kuranların hepsi Kayseri Tayyare Fabrikası'ndan Çıraklık Okulu'ndan çıkma insanlardır, ilk adımını babam atmıştır.

Kayseri'nin sanayi babamın sayesinde ortaya çıkmıştır ve bunu illegal yapmıştır, babam.

Resmini göndereceğim, tahta başında...

Çırak Okulu , Kayseri Tayyare Fabrikası (1937)

CE: Bende de, Kayseri Tayyare Fabrikası Çıraklık Okulu'ndan birkaç fotoğrafın e-kopyası vardı, bulup size sunayım. Belki babanız da gözüküyordur orada.

İK: Hayır, bakın resmi Çıraklık Okulu zamanında babam yok orada. Bu illegal, ilk başta, 1930'lu yıllar

CE: Eskişehir'de de vardı da, o yüzden anımsadım.

İK: Onunki en başta; kalifiye işçi bulamıyor o yüzden bulup seçtiklerine öğretmesi lazım. Ama öyle bir öğretiyor ki, bir tanesi Optik Uzmanı oluyor fotoğraf makinası konusunda İstanbul biliyor; bir tanesi Otomobil Uzmanı oluyor... Oradakilerin hemen hemen hepsi fabrika sahibi oluyor sonra, Kayseri'nin sanayiini yaratıyorlar.

Yani önemi burada babamın; uçak mühendisi olarak önemi vardır-yoktur, o ayrı...

CE: Bir sanayinin o bölgede kurulmasının temel sebebi...

İK: Yani evet... Tabi şimdi tek tek araştırmak çok zor; araya büyük firmalar, holdingler filan da girmiştir ama Kayseri Sanayi Bölgesi'ndeki fabrikaların hepsinin kurucusu Kayseri Tayyare Fabrikası Çıraklık Okulu'ndan çıkmadır; ama babam zamanı ama sonrası...

Olay budur efendim!

Not da almıştım biraz, ona bir göz gezdireyim son olarak...

CE: Diplomaları, kopyaları falan var mıdır, fotoğraflarını alsak?

İK: Diplomanın fotoğrafı vardı, bulayım, size yetiştireyim.

CE: Acelesi yok, ama şimdi babanızla ilgili de bir Saint Josef Mektebi bağlantısı belirttiniz şimdi onu da araştıracağım, nasıl kayıtlıdır ismi o zamanlarda?

İK: İbrahim oğlu Alâeddin'in olabilir.

CE: Şimdi tatildesiniz, dilerim evinize dönünce yüz yüze görüşür bulacağınız ilave belgelerle de de içeriği zenginleştiririz.

İK: Ben size tatildeyim şu ara, eve dönünce bekliyorum; muhakkak görüşelim...

Benim önem verdiğim babamın ilk uçak mühendislerinden, ilk otomotiv ilk metalurji mühendislerinden bir olmasında çok, onun çok ötesinde Kayseri Sanayiinin temelini farkında olmadan ve büyük bir iyi niyetle atmış olmasıdır...

Nizamiye, Kayseri Tayyare Fabrikası (1937)

...çünkü herkes oradan, Kayseri Tayyare Fabrikası'ndan yetişemedir!

Bu, Ağazade Alâeddin Bergman'ın oğlu olarak benim en çok önem verdiğim konudur. Paylaşmak istediklerimi tamamlamış bulunuyorum; çok teşekkür ederim.

CE: İnancınız ve bana anlatmak için ayırdığını zamana ben teşekkür ederim. Öğrendiklerimle aklıma gelen bazı sonuçları da zaman içinde ekleyeceğim³.

En kısa zamanda görüşmek umudu ile, esen kalınız.

Kaynakça :

1. Can EREL; "[CAN'CA Türkiye'de Endüstrinin Gelişiminde İz Bırakanlar](#)"; Ankara, Mart 2104.
2. Sadi YALGIN; "[İlmiye BERGMAN \[İlk Türk Kadın Dağcı\]](#)"; Yol Aşk Blogu, 29 Ekim 2021.

³Benim açımdan, bu çalışma ile ispatladığım çok değerli birkaç durum var; birisi:

Türk Tayyare Cemiyeti (T.Ta.C.) tarafından 1926 yılından itibaren Tayyare Mühendisliği öğrenimi desteklenen 20 öğrencinin aynı standartta seçilmemiş ve desteklenmemiş olduğu... Öğrenim süreçlerinin farklılığını ve takiplerindeki sorunları Selâhaddin bey ile ilgili çalışmalarımda tespit etmiştim.

Alâeddin bey, Almanya'ya 1919 yılında, amcası Tabip Mehmet Zeki Paşa desteği ve himayesinde başlamış; amca ve babanın kaybindan sonra düştüğü mali sıkıntıyı kendinin çalışma çabası yetmeyince ağabeyi askeri Diş Tabibi Sadrettin beyin Milli Müdafaa Vekaleti'ne (M.M.V.) müracaatının olumlu sonuçlanması üzerine, yurda dönmesi karşılığında 30 bin liralık kefalet senedi vermesi ile sağlanmış...

Bu başvuru farkını da, kuruluş sonrası zaman içinde yaşanan sorunlar nedeni ile T.Ta.C. yönetiminde M.M.V. ağırlığını / bağlılığını ispatlayan bir başka anlamlı sonuç...

Makale Katkılarından / Eleştirilerinden...

Katkı #1:

[Emir ÖNGÜNER \(Facebook Paylaşım Yorumu; 16.07.2024\):](#)

Çok değerli bir katkı. Teşekkürler.

"...Babam, önce teknik okulu bitiriyor, sonra üniversiteye başlıyor..." kısmındaki teknik okul, diplomasını gördüğümüz "Ingenieurschule und Technikum Altenburg-Thüringen" oluyor.

Üniversite ile kastedilen hangi kurum acaba? Metinde çıkaramadım.

Bu belge dönemin bir Alman Ingenieurschule'sinde (Mühendis Mektebi) verilen mühendislik diplomasına güzel bir örnek aslında:

"...hat die Hauptprüfung als Ingenieur mit Erfolg abgelegt, was hier urkundlich bestätigt wird." --> "...buradaki belgeyle onaylandığı üzere bitirme sınavını başarıyla geçerek Mühendis olarak tamamlamıştır."

Burdaki kilit kelime Urkunde'dir.

Urkunde (isim): bitirme diploması

Urkundlich (sıfat): bitirme diploması olarak belgelenmiş

Vecihi Bey'in belgesinde bu tabir kullanılmamıştır. Sadece dördüncü ve beşinci semesterde okuyup 3 adet sinava girip bunların ortalamasını temsilen verilen bir belge ile Ingenieurschule Weimar'dan ayrılmış...

[Can EREL \(Facebook Paylaşım Yorum Cevabı; 16.07.2024\)](#)

Sevgili Emir, teşekkürler.

Selahattin beyin SJ Mektebi kaydını çıkarırken Alâeddin bey ile ilgili birkaç ip uçu ile yöneldiğim alanlarda bulduklarımı şans olarak niteliyorum.

Şu an için bildiklerim, elimdeki T.Ta.C. arşivinde yıllar önce bulduklarım, Kayseri Tayyare Fabrikası araştırmaları sonunda ortaya konulan belge ve bilgiler ve son söyleşimde belirtilenlerle (metinde yazdığım) sınırlı...

Ancak, bu söyleşide paylaşılan,

** Sürecin 1919 yılı ile başlayıp 1930 yılı ile tamamlanması,*

** Aileden gelen maddi desteğin kesildiği dönemde kaza yapan otomobillerin tamiri ile idame ettirmeye çalışılan yaşam,*

** Ağabeyin, okulun son senelerinde M.M.V.'ne kefalet senedi imzalayarak temin ettiği belirtilen burs, gibi parçaları bütünleştirdiğimde öncelikle, okulun "Technikum Altenburg-Thüringen" kısmında otomotive ile ilgili mesleki teknik öğrenim (1931-1926) ve burslandırılınca "Ingenieurschule Altenburg-Thüringen" kısmında mühendislik öğrenimi (1926-1930) almış olabileceğini değerlendirdim. Zaten TütK Tayyare Cemiyeti kayıtları da belirttiğim mühendislik öğrenimi dönemini teyit ediyor diyebilirim.*

Bakalım, daha neler bulunabilecek...